

О.С. Березікова,
старший викладач кафедри державно-
правових дисциплін
юридичного факультету Харківського
національного
університету імені В.Н.Каразіна

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ У КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ

Анотація: у статті автором піднімаються питання щодо розвитку системи управління охороною праці у комерційних банках України. Аналізуються проблеми, з якими стикаються керівники банків та їх структурних підрозділів при спробі виконувати усі приписи законодавства у сфері охорони праці. Наводиться приклад європейських банків, які за для забезпечення здоров'я та безпеки своїх працівників започаткували нову систему заходів з охорони праці.

Ключові слова: Охорона праці, система управління охороною праці у банках, заходи з охорони праці, відповідальність роботодавця, відповідальність робітників.

Аннотация: В статье автором поднимаются вопросы развития системы управления охраной труда в коммерческих банках Украины. Анализируются проблемы, с которыми сталкиваются руководители банков и их структурных подразделений при попытке выполнять все предписания законодательства в сфере охраны труда. Приводится пример европейских банков, которые для обеспечения здоровья и безопасности своих работников внедрили новую систему мероприятий по охране труда.

Ключевые слова: Охрана труда, система управления охраной труда в банках, мероприятия по охране труда, ответственность работодателя, ответственность рабочих.

Annotation: In the article the author raises issues of development of the system of labour protection management in commercial banks of Ukraine. Analyzes the problems faced by managers of banks and their departments when you try to perform all the requirements of the legislation in the sphere of labor protection. The example of European banks, which are to ensure the health and safety of its employees has introduced a new system of measures for protection of labour.

Keywords: Labour protection, the system of labour protection management in banks, the measures on protection of labour, employer's liability, the liability of workers.

В умовах розвитку сучасної банківської системи активно розвивається корпоративна культура в таких установах. Працівники на робочих місцях вчаться не тільки вдосконала виконувати свої професійні обов'язки, але й робити це безпечно, не завдаючи шкоди своєму організму.

Для виконання усіх засад з охорони праці, передбачених законодавством, більшість комерційних банків України почали запрошувати на роботу досвідчених спеціалістів у цій сфері. З прийняттям Закону України «Про охорону праці» у 1992 році в усіх банківських установах був сформован ще

один структурний підрозділ – служба охорони праці. Швидкий розвиток новітніх технологій сприяв тому, що обов'язки щодо охорони праці уже покладались не на працівника за сумісництвом, а стала потреба запрошувати на роботу фахівців, які б мали спеціальну підготовку та знання як у сфері банківських відносин, так і у сфері охорони праці.

Основні цілі, які покладаються на спеціалістів з охорони праці у банках, це:

- мінімізувати ризики відповідальності роботодавця;
- складання та аналіз усієї документації, необхідної для нормального функціонування системи управління охороною праці;
- проведення навчання співробітників банківських установ з охорони праці у вигляді інструктажів;
- проведення атестації робочих місць;
- організація медичних оглядів працівників. [2]

Звичайно ж, об'єм повноважень та обов'язків служби охорони праці у банках залежить від рівня фінансування. Але найчастіше роботодавець вимагає від спеціалістів служби охорони праці виступати щитом для захисту їх від відповідальності за порушення вимог законодавства з охорони праці. А основне завдання СОТ – це захист працівників та здійснення усіх засад, щоб могли допомогти зберегти здоров'я та високий рівень працездатності робітників.

Складаючи Типове положення «Про службу охорони праці у банку», у ньому необхідно підкреслити той факт, що спеціалісти з охорони праці насамперед повинні займатись аналізом умов праці, щоб знати рівень напруженості роботи банкірів. Адже працівники, чия робота пов'язана з інтелектуальними навантаженнями, більш зазнають стресів, втомі, депресіям. А виміряти рівень напруженості інтелектуальної праці досить важко.

Для того, щоб служба охорони праці виконувала свої обов'язки ефективно, необхідно щоб вона мала певну самостійність від інших структурних підрозділів банку – відділу кадрів, службі охорони банку та інших.

Згідно Закону України «Про охорону праці» спеціалісти з охорони праці підпорядковуються лише роботодавцю, та звітують тільки перед ним. Але, як свідчить практика, керівництво банком не цікавиться системою управління охороною праці та делегує ці повноваження іншим структурним підрозділам. Прямий контакт та діалог служби з керівництвом банку мав би більший ефект для працівників, чим постійні перепалки з іншими службами та структурними підрозділами. Лише відчуваючи підтримку та зацікавленість роботодавця у створенні безпечних умов праці, служба охорони праці буде працювати ефективно.

Звичайно, що для нормального функціонування системи управління охороною праці у банках не достатньо лише наділити певними обов'язками та відповідальністю керівника банку та спеціаліста з охорони праці. Кожен робітник також має трудові обов'язки у сфері охорони праці, які має виконувати невідкладно у процесі здійснення своїх основних трудових обов'язків.

Закон України «Про охорону праці» та Кодекс законів про працю називають наступні обов'язки працівників у сфері охорони праці:

1. працівники повинні самостійно піклуватися про особисту безпеку та здоров'я, а також про безпеку та стан здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт;
2. працівники повинні знати та виконувати усі вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, правила поведінки за машинами, механізмами обладнанням, використовувати засоби індивідуального захисту;
3. на працівників покладено обов'язок проходити попередній та періодичні медичні огляди. [1]

В багатьох банківських закладах в інструкціях з охорони праці також прописані обов'язки щодо проходження навчання з охорони праці будь-то у вигляді інструктажів, або демонстрація відеофільмів, плакатів з охорони праці та пожежної безпеки, проведення лекцій. Безперечно, що проводити навчання персоналу є одним із найважливіших заходів з охорони праці, адже робітники

не народжуються зі знаннями, що стосуються, наприклад, користування офісною технікою, комп'ютерними установами або іншим обладнанням, і, як правило, освоюють навички поводження з технічними засобами уже у процесі роботи.

Вважаю, що потрібно не тільки ліквідувати формальний підхід до проведення інструктажів, але й назначити у робочому колективі осіб, відповідальних за дотримання у їх секторі або структурному підрозділі усіх вимог поводження з технічними засобами.

Європейські банкіри уже декілька років впроваджують в своїх установах систему «Health & Safety», яка створюється для управління охороною здоров'я та безпеки на підприємствах. Спеціалісти такої служби виконують свої обов'язки за сумісництвом з основною роботою. «Здоров'я та безпека» - це розроблений з урахуванням особливостей банка комплекс правил. Яких повинні дотримуватися працівники під час роботи, щоб мінімізувати будь-які ризики для свого здоров'я. Комплекс цих правил може містити норми про обов'язковий додатковий відпочинок на протязі робочого дня, можливі обмеження щодо використання комп'ютерів, про певні робочі меблі, пози працівника, про їх одяг, взуття і таке інше.

За менш ніж 10 років впровадження системи «Health & Safety» у європейських банках спеціалісти можуть зробити висновки про таке:

- знизилась кількість травм за рахунок попередження й управління небезпеками/ризиками робочих місць;
- зафіксовано зниження потенційного ризику подій (нещасних випадків, аварій);
- гарантована підготовки кваліфікованої й компетентної робочої сили;
- знизилась руйнування і матеріальні втрати через інциденти;
- скоротились показники пошкоджень у виробництві;
- через зниження ризику – знизилась страхові внески і внески за завдання збитків персоналу;
- скоротились втрати робочого часу;

- зростають показники поліпшення іміджу організації;
- працівники впевненіше виказують задоволеність робочими умовами та роботою узагалі.

Звичайно, перше питання, яке постає перед українськими банкірами, з чого почати створювати систему «Health & Safety», і чи не буде вона дублювати функції служби охорони праці. Адже усі питання з організації робочого процесу пов'язуються з матеріальними збитками для керівника, і він повинен усвідомлювати, чи будуть дійсно позитивні результати як для працівників, так і для банківської установи взагалі.

Необхідно підкреслити, що для того, щоб вдало перейняти досвід американських та європейських колег, українські банкіри повинні започатковувати систему охорони здоров'я та безпеки, базуючись на наступних принципах:

- Охорона здоров'я й безпеки співробітників на робочих місцях має першорядну важливість і є ключовим чинником успіху компанії. Питання охорони здоров'я й безпеки є корпоративною метою поряд з якістю продукції й комерційним успіхом.

- Охорона здоров'я й безпека на виробництві підтримують і зміцнюють працездатність і мотивацію співробітників.

- Безпека на виробництві є складовою частиною роботи всіх компаній і врахована – починаючи зі стадії планування – у всіх технічних, економічних і соціальних розрахунках.

- Запобігання й застосування профілактичних заходів по підтримці охорони здоров'я й безпеки співробітників є найважливішим пріоритетом у діяльності компанії.

- Керівники повинні бути прикладом для наслідування й відповідально підходити до виконання своїх обов'язків. Безпека й охорона здоров'я під час праці є завданням, що стоїть перед керівництвом.

- Безпека залежить від участі й співробітництва усього персоналу.

- Співробітники повинні відповідально, й у міру своїх сил, брати участь у забезпеченні охорони здоров'я й безпеки на виробництві.

- Стандарти охорони здоров'я й безпеки персоналу компанії застосовуються й до співробітників сторонніх організацій, клієнтів та інших зацікавлених сторін. Це повинно братися до уваги при роботі зі сторонніми організаціями.

Особливості правил по збереженню здоров'я та безпеки під час праці полягають у тому, що вони є досить зрозумілими, не містять посилань на закони чи нормативно-правові акти, складаються лише завдяки досвіду роботи банків. Виконання цих правил покладається на кожного робітника банку, але додатково призначається відповідальна особа, яка у будь-який час може перевірити ступінь їх виконання. [4]

Вважаю за необхідно підкреслити той факт, що тільки взаємодія усіх підрозділів банківських установ, які будь-яким чином торкаються питань, пов'язаних з охороною праці, а саме служба охорони праці, служба охорони банку, служба пожежної безпеки, відділ кадрів, служба економічної безпеки, відділ особистої охорони та інші, здатна упорядкувати систему управління охороною праці та зробити її успішною та безпечною, насамперед, для працівників.

Всі названі служби безпосередньо підкоряються власнику банку або уповноваженій особі. Лише керівник банку своїм розпорядженням або наказом може надати даним службам більший об'єм повноважень з питань охорони праці. [1]

Шляхи для розвитку системи управління охороною праці у комерційних банках у національному законодавстві прокладено. Але ще є вдалий досвід європейських банків, яким необхідно скористуватися з метою забезпечення належних умов праці. Звичайно, тільки розвиток законодавства, розробка типових вузькоспеціалізованих інструкцій з охорони праці можуть натовкнути роботодавців у сфері банківських відносин на вдалу організацію системи

управління охороною праці. Адже створення нових структурних одиниць, таких як «Health & Safety», повинно бути врегульовано як на законодавчому рівні, так і на рівні локальних актів підприємств та установ.

Список літератури:

1. Закон України «Про охорону праці», (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 49, ст.668).
2. Типове положення «Про службу охорони праці» НПАОП 0.00-4.35-04 затверджено Наказом Держнаглядохоронпраці України 15.11.2004 N 255, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 1 грудня 2004 р. за N 1526/10125.
3. Олег Малыхин, заведуючий научно-исследовательской лабораторией профилактики производственного травматизма ГУ «ННИИПБОТ» *«Экономические методы в охране труда»*, // <http://ohoronapraci.kiev.ua/2014/anonsy-14/ekonomicheskie-metody-v-ohrane-truda.htm>
4. Управління охороною праці та обов'язки роботодавця. - Система управління охороною здоров'я й виробничої безпеки, // <http://www.ot.kiev.ua/index4.htm>